

Rugási Gyula: Előadás Határ Győző művészetéről

1987. november 30.

<https://mediateka.ek.szte.hu/items/show/26965>

Hangfájl: 026_027.mp3

Átirat

[00:00:01](#)

Rugási Gyula: És biztosan eladható is legyen egyben. Következésképpen a magyarországi barátok szoktak kapni ezekből az impozáns kötetekből, valamint a Széchenyi könyvtár és az Eötvös kollégium. Nem tudni, milyen megfontolásból az előbbi az világos, tehát nyilván csak magánkézen vagy magán közvetítéssel. Parancsolj.

[00:00:23](#)

Beszélő 1: Mondanék valamit. Szegeden van ezekből az arany-fekete könyvekből elég sok.

[00:00:29](#)

Rugási Gyula: Igen.

[00:00:31](#)

Beszélő 1: Ugyanis az történt, hogy néhány hónappal ezelőtt Ilia [...] -val megegyeztünk, hogy írunk Határnak egy levelet, hogy küldjön Szegedre a műveiből. Lehetőleg minden művéből egy példányt. Hamarosan meg is érkezett körülbelül egy 2 bőröndnyi könyv, arany-fekete könyvekből.

[00:00:53](#)

Rugási Gyula: Annyi nincs. Igen? Ja, hogy több példány egyből. Értem.

[00:01:01](#)

Beszélő 1: Több példány igen. Azt hiszem a legtöbb az a *Bábel tornya* című, stockholmi kiadásból érkezett.

[00:01:07](#)

Rugási Gyula: Ez 20 éve jelent meg és a nyakán ragadt. Igen.

[00:01:10](#)

Beszélő 1: A nyakán maradt. Így van. A többiből általában kettő. *A köpönyeg sorsból*¹, ami a legújabb volt akkor, abból érkezett három. A többiből általában kettő. Ez bekerül a Magyar tanszék, egyetem magyar tanszéki könyvtárába egy elkülönített részbe, ami egy ilyen nyugati magyar irodalom elkülönített rész lesz, és a következő egy-másfél év során alakul ki és épp úgy kölcsönözhető könyv lesz, mint amilyen a könyvtárnak a többi könyve. Ez csak így információ.

[00:01:43](#)

Rugási Gyula: Köszönjük szépen igazán. Akkor most már sikerül jó propagandát csinálni Határ Győzőnek, akkor semmi gátja nincs, hogy bárki utánanézzon.

[00:01:59](#)

Azt hiszem, hogy Határ Győző aktualitását azon az egyszerű tényen kívül, hogy szerény ismereteim és megítélésem szerint ő ma a prózaírók közül, hangsúlyozottan a prózaírók közül, különösen az öregebbek, tehát a saját nemzedékét tekintve, nem számítva ide a mindenki által ismert Nádaszt vagy Esterházyt is, ki-ki pártállása vagy ízlése szerint folytathatja a sort. Azt hiszem kimagaslóan a legjobb magyar nyelven író prózaíró.

[00:02:30](#)

Szóval ezt az egy eléggé és meglehetősen szubjektív tényt nem számítva, az ő aktualitását két, nyilvánvalóan irodalmon kívül eső dolog vagy tény indokolja. Az egyik az, ami örömdetes jelenség és ekként kell számba venni. Tehát, az úgynevezett nyugati vagy emigráns magyar irodalomnak, illetve tágabban véve magyar nyelvű szellemi kultúrának a térhódítása az-az esetleges Magyarországon való megjelentetésük, illetve az indirekt irodalom, hogy tanulmányok, könyvkritikák formájában ismertetik őket. Nos, e tekintetben némi szolid, konszolidált áttörés figyelhető meg.

[00:03:11](#)

Igaz, meg kell vallani, hogy gyakorlatilag maximum két tucat emberről van szó, aki ugyancsak az én szerény ismereteim szerint feltétlen figyelmet érdemel a hazában is. A mezőnynek az egyharmada körülbelül irodalmár, és azt hiszem, hogy van egy különösen az idősebb történészeket tekintve egy nagyon erős történész trend vagy történész vonal, akik azt hiszem, hogy a magyar történelemről alkotott, különösen, hogyha a legújabb kori magyar történelmet vesszük, alkotott, hát ő kissé eltérő véleményük miatt nem kapnak publicitást. Kikre gondolok? Mindenekelőtt a számomra legérdekesebb és legizgalmasabb jelenség Ferdinandy Mihály. Mindenki hetvenen fölül van. Éppen most olvasván véletlenül az

¹ Határ Győző: *Köpönyeg sors* = https://reader.dia.hu/document/Hatar_Gyozo-Koponyeg_sors-989

egyetemi újságot láttam, hogy Bogyai Tamás volt itt és erről jelent meg kis ismertető. Esetleg... kérem?

[00:04:10](#)

Beszélő 2: [...] Ferdinandy most jön szerdán ...(?)

Közönség: Ferdinandy György

[00:04:16](#)

Rugási Gyula: Ferdinandy György az öregnek, a Mihálynak az unokaöccse. Ferdinandy György egy szépíró, ugye? Tehát ha jól tudom, akkor főleg novellákat szokott írni, meg verseket. Őt nem ismerem, vagy csak nagyon kicsit. Ferdinandy Mihálytól pedig igyekeztem, jó, hát több száz tételyi a bibliográfiája, elég sok mindent elolvasni. Nos, megjegyzem egyébként, hogy Határ ide, Határ oda, hogy az ő egyik műve, ami tulajdonképpen klasszifikálhatatlan valami. Nem tudom, minek nevezzem. Esszéregénynek? Ő így hívja. Vagy valamilyen történelmi science-fictionnek. A *Kun László siratása*². Ha elérhető, akkor ajánlom legszívesebb figyelmetekbe, olvassátok.

[00:05:03](#)

Úgyszintén talán Vajay Szabolcs, most a történészekről lévén szó, aki Portugáliában él és szintén középkorász, miként Bogyai és Ferdinandy. Valamint, talán a már nem élő, de Magyarországon ugye semmit meg nem jelentethetett Déry József, aki Alföldinek az idősebb, a nagy Alföldinek, az Andrásnak, tehát a klasszikafileológus történésznek vejeként futott be szép karriert Svájcban, és hogyha valaki a Bizáncból a Normann korig ívelő, mediterrán történelem, különösen a jogtörténeti jelenségeire figyel, akkor őt úgy szintén tudom ajánlani. Na, most ezzel a bizonyos, a külföldön, azaz nyugaton élő magyar bölcsészszellem, hiszen erről van szó, krémje apropóból fontos azt hiszem, első rendileg Határ Győző is, majd később sor kerül rá, hogy ez mit jelent egészen pontosan, mármint felfogásom szerint.

[00:06:05](#)

Valamint, és másodsorban azért tartom aktuálisnak, hiszen Határ egyik utolsó képviselője egy olyan szellemi pozíciónak, saját elnevezésem szerint szinkretikus szellemi pozíciónak, amelynek manapság már nincsen, hogy úgy mondjam hagyománya.

[00:06:24](#)

Olyan emberekkel párhuzamba állítva, mint esetleg és mindenekelőtt Szentkuthy, és talán, hogyha sikerül a végén kitérni rá, még Hamvas vagy pedig Weöres Sándornak a háború után írott bizonyos művei. Tehát, egy alapvetően esszéisztikus nyelven megfogalmazó, tulajdonképpen műfaját illetően klasszifikálhatatlan műveket alkotó, ugyanakkor pedig szellemi alap pozíciójukat tekintve nem kifejezetten irodalmár, hanem a mai fogalmak szerint,

² Ferdinandy Mihály: *Kun László siratása* = <https://moly.hu/konyvek/ferdinandy-mihaly-kun-laszlo-siratasa>

pontosabban a hagyományos fogalmak szerint, inkább filozófus beállítottságú, de egyetlen egy filozófiai regulát vagy hagyományos vonalat nem követő gondolkodókról van tehát szó.

[00:07:14](#)

Ha elsőrendű és pontos analógiát akarok keresni, akkor két embert, még két személyiséget helyeznék Határ mellé. Már most nem mérték hierarchiában vagy rangsorban természetesen, hanem jelenségekppen Szentkuthy Miklóst, akit gondolom ismertek és Hamvas Bélát, akit felteszem, hogy úgyszintén legalábbis részlegesen, amennyire az ő kézi, illetve, hogy mondják ezt. Bocsánat. Úgy van, közkézen forgó kéziratait, illetve most már megjelenő művei ezt megengedik.

[00:07:57](#)

Na, most mielőtt tovább mennénk, egy rövid biográfiát, tehát életrajzot, ha megengedtek. Határ Győző nem klasszikus bölcész, műegyetemet végzett végül is nagy nehezen el. Úgy értvén, hogy hajlandóságainak ez nem felelt meg, úgyhogy sokat járt inkább az egyetem mellé, és ezen kívül pedig profi zenei képzése is volt. E tekintetben a másik kettőhöz, az előbb említett kettőhöz Szentkuthyhoz és Hamvashoz rendkívüli módon hasonlít.

[00:08:33](#)

A háború előtt '39-ben kezdett el írni egy szamizdat formában terjesztett tulajdonképpen, ahogy erre ő visszaemlékezik, vagy a kortársak visszaemlékeznek abszolút iróniával, vagy ha tetszik humoreszk módon megalkotott füzet sorozatot, amelynek az a címe, hogy *Csodák Országá Hátsó-Eurázia*³. Ez azt hiszem '42-ig vagy '43-ig íródott, és 18 füzetet, tehát nem kötetet, hanem füzetet tett ki összesen. Na, most ennek az ironikus műnek volt a következménye az, hogy Határ Győzöt nyilas éra alatt letartóztatták, dehogyis már előbb bocsánat. Szóval '44-ben letartóztatták és azt hiszem Sátorajáújhelyen ült, ahol is részt vett az ottani Magyar Munkásmozgalom történetében manifeszt módon, számon tartott börtön lázadásban.

[00:09:37](#)

Erről a börtön lázadásról csak zárójelben jegyzem meg készült egy borzalmas film a Gyöngyössi-Kabay féle *Szarvassá vált fiúk*⁴. Na, most ennek a hősi cselekménynek Határ Győző aktív részese volt. Alapvetően, hogy mondjam, amikor az irónia visszaüt és az ironizálót kvázi fejbe vágja, szóval ez még meg kell jegyezni, hogy kétszer ült Sátorajáújhelyen. A Rákosi-korszakban is részese volt ennek a lehetőségnek vagy megtiszteltetésnek.

³ Határ Győző: *Csodák országa Hátsó-Eurázia* = <https://moly.hu/konyvek/hatar-gyozo-csodak-orszaga-hatso-eurazia>

⁴ Gyöngyössi Imre (rendező): *Szarvassá vált fiúk (film)* = <https://www.imdb.com/title/tt0072240/>

[00:10:19](#)

Saját bevallása szerint ez pikáns dolog volt, hogy az emléktábla mellett, ami a főkapu fölött van elhelyezve, vagy volt elhelyezve nem tudom, nem jártam ott. Tehát azon emléktábla alatt kellett bevonulnia újfent, amely a '44-es mártírok dicsőségét hirdeti. Na, most a mi szempontunkból ennek a rövid kitérőnek sok jelentősége nincs, hiszen oly sokan ültek a Rákosi-korszakban, és köztük kiváló írók és kevésbé kiváló írók.

[00:10:52](#)

Nyilván ismeritek, vagy vannak közületek olyan, aki ismeri a Faludynak frissen megjelent naplóját, mármint a Faludy Györgynek. Tehát a Villon fordító Faludy Györgynek, aki e tekintetben a csúcstartó, hiszen ő recski deportált volt. Na, jó, félre mindezzel.

[00:11:10](#)

A *Csodák Országa Hátsó-Eurázia*, amiből én egy kukkot nem ismerek, nem is ismerhetek, végül is elégett a rendőrségi irattárban. Tudniillik elkobzásra került az első letartóztatás idején, és abból a Határ Győző állítása szerint néhány füzet roncs maradt meg, hiszen kutatott utána '45 tavaszán vagy tavaszelon. Tehát, ezzel a művel, mint még apokriffal sem tudunk mit kezdeni. Hangsúlyozottan csak szekunder benyomásokra vagy forrásokra vagyunk utalva.

[00:11:48](#)

'49-ig, amíg Határ Győző szabadlábon volt, megjelent tőle két munka, két mű. Az egyik '48-ban, mind a kettő. Az egyik a *Héliáne*⁵ című regény, vagy legalábbis műfaja szerint regény. Ez olyan 400 oldal körüli paksaméta.

[00:12:12](#)

Minden magyar irodalomtörténet szerint, amit ismerek, vagy legalábbis minden a legújabb korral foglalkozó munka szerint ez az egyetlen, egyszem magyar szürrealista regény. Nincs több, legalábbis nem szokás fölemlíteni. Na, most az igaz, hogy a tekintetben a *Héliáne* tökéletesen szürrealista, hogy tökéletesen zagyvalék. Szóval maximum, hogyha a szintaktikai szintet nézzük, egy-egy mondat tekinthető értelmesnek. Kettő egymás mellé helyezve, mint jogfolytonos kontextuális egység, nem.

[00:12:48](#)

Na, most egyet azért nem értek, ha a század elején a klasszikus avantgárd vagy szürrealizmust vizsgálva összevetjük valamely prominens munkával, akkor mitől lesz a *Héliáne* avantgárd? Maradjunk annyiban, hogy tényleg zagyvalék, és vannak benne nagyon szép költői mondatok és Határ Győzőre rendkívül jellemző metaforák. Kis kitérő, hogy egy bizonyos, hogy a

⁵ Határ Győző: *Héliáne* = <https://moly.hu/konyvek/hatar-gyozo-heliane>

jelenkori magyar irodalomban azt hiszem, senki sem közelíti meg azt a nyelv(?) és a nyelvteremtő készséget, amit ő.

[00:13:22](#)

Na, most a *Héliáne* megjelenése az magával vonta a frissen izmosodó marxista sajtó, illetve irodalomkritika dühét és haragját. Persze nem egyedül, hiszen ez már korábban kezdődött. Nyilván emlékeztek arra a két *Diárium* számra, ez hajdan az egyetemi nyomda folyóirata volt. Szerkeszt 45'- 46'-ban, 'hiszem 47'-ben átnyúlt vagy semmire nem emlékszem pontosan.

[00:13:51](#)

Amelynek Kenyeres Imre volt a főszerkesztője, és tényleg egy elegáns, nívós lappá fejlődött. Sokan írtak oda, egyszerűen publicitást (?).

[00:14:04](#)

Nos, itt jelent meg az a bizonyos Keszi Imre-féle reflexió a Hamvas tanulmányra, ami és Lukács reflexió egy Hamvas tanulmányra ami azt hiszem, hogy kvázi vezérszólama volt a bolsevik párt, hát hogy mondjam, kultúrával szembeni offenzívájának, ha úgy tetszik. Ami persze hónapokat, mi több, hogyha '46-tól számítjuk, éveket vett igénybe, de hát csak a vak nem látta, hogy mi lesz ebből. Persze jellemző adalék, hogy Hamvas maga, aki szintén jobbnak látta, hogy belépjen akkor még kommunista pártba, vagy, igen, az MSZMP-be, igen. Azért lépett ki, mert helytelenítette vagy kifogásolta a Révaiéknak a nonfiguratív művészetekkel szembeni állásfoglalását. Mindenesetre ez egy elegáns érv volt. Na, jó, szóval a *Diárium*, és ja *Héliáne* igen.

[00:15:12](#)

Kiírtam magamnak a *Golghelóghi* hátsó oldalán szerepel egy egész oldalas kritika, amely a *Héliáne*-val foglalkozik és a *Csillagban* jelent meg. Határ Győző maga az Illyés-féle válaszban írt vagy jelentetett meg több, kisebb írást és novellát ezidőben. Erre is utal ez a bizonyos kritika.

[00:15:42](#)

Pár mondatot ebből. Tudom, hogy gusztustalan és nem arra akarok bázírozni, hogy ez most jópofa dolog lesz, de hát úgy jelezvén az erőteret, amiben a dolgok megtörténtek. Tehát, idézet a kritikából a *Csillag*, 1948. áprilisi számának 54. oldaláról⁶.

[00:16:05](#)

„A *Héliáne* szerzője számára az imperializmustól nyújtott látókörrrel lezárul a világ, s mivel ő író és forradalmár, megpróbálja eldadognia a jövőt, a nihilt; kéjesen elfekszik a rettenetben,

⁶ Helyesen: *Csillag* folyóirat, 1948. márciusi szám, 54. o.

igyekszik előkészíteni az emberiséget a megsemmisülésre. *Heliáne* az imperializmus tulajdonképeni s legmélyebb életérzését, a nihilizmust szólaltatja meg magyar nyelven. Határ Győző könyvének csak egy szerencséje van: azokon kívül, akiket a bírálók kényszer erre nem ítél, senkinek sem lesz türelme végigolvasni.”⁷

[00:16:38](#)

Zárójelben jegyzem meg, hogy szinte igaza van.

„Ezért nem is foglalkoztunk volna vele, hagytuk volna, hogy észrevétlenül porosodjon be a könyvtárak polcain, ha a *Válasz* legutóbbi száma nem közöl egy a *Heliáne*-hoz hasonló novellát. Egyének vagy vakvágányra siklásra érdektelen, de mikor a szegény parasztság irodalmi képviselőjére jogot formáló folyóirat kiáll az élet értelmetlenségének meghirdetője mellett, jelentőssé érik a kérdés.”⁸ Állapítja meg az érdemes kritikus, Király István.

[00:17:14](#)

Mint mondtam, nem arra akarok kilyukadni, hogy az ilyesmi mennyire visszaszító, gusztustalan, illetve manapság, hogyha valaki felolvas, akkor szinte biztos sikerre számíthat vele, vagy számíthatott egészen a közelmúltig. Hanem arra, hogy gyakorlatilag a Határ Győző regények vagy történetfilozófiai elmélkedések, vagy bánom is én, vagy teológiai reflexiók, végül is-is-is, ebből a bizonyos élményt körből származnak. Legfőképpen, és az az igazság, hogy innen el sem mozdultak igazán soha.

[00:17:50](#)

Tehát gyakorlatilag megfigyelhető az, hogy a '70-es évek közepéig a művek tömve vannak Márianosztráról datált, tehát ez egy börtön megint, Márianosztráról datált álmokkal. Történetfilozófiai háttéranyag, már ami a modern kort illeti, mindig a bolsevizmussal foglalkozik. Kelet-Európa bizonyos, asszem, hogy eléggé közismert jelenségeivel. Nyilván ez egy olyan élmény kör lehet, ami érthető módon befolyásolja az ember gondolkodását és befolyásolja a példa anyag választását is. Na, most a *Heliáne* mellett én nem tudom, hogy a cím blóddli-e, pontosabban egyszerűen egy jól hangzó női név vagy van jelentése, hiszen gyakorlatilag van egy másik regény cím is női névvel jelezve az, *Anibel*. Tudatos névválasztás ez valamiféle napleányt jelent, de ennek a *Heliáne*-nak nincsen központi szerepe, vagy megfogható, ha tetszik ilyen szűzsé vagy sztori szerű szerepe a műben.

[00:19:01](#)

'48-ban jelent meg úgyszintén egy karcsú kis verseskötet, amelynek a címe *Liturgikon*. Ezeknek a verseknek mindegyike fellelhető a *Hajszálhid*(?)⁹ című '70-es évek közepén

⁷ https://adt.arcanum.com/hu/view/Csillag_1947_48/?pg=244&layout=s 245. oldal

⁸ https://adt.arcanum.com/hu/view/Csillag_1947_48/?pg=244&layout=s 245. oldal

⁹ Határ Győző: *Hajszálhid* = <https://www.antikvarium.hu/konyv/hatar-gyozo-hajszalhid-i-ii-1037068-0>

megjelent legújabb Határ Győző versesgyűjteményben vagy fellelhető a legfrissebben a *Kökönyeg sorssal*, tehát az *Iulianosz* regénnyel nagyjából egy időben megjelent, nagyon szép című *Lélekharangjátékban* is. Na, most a *Liturgikon* egyértelműen, hogy mondjam, értelmes és dekódolható szövegeket tartalmaz, tehát semmiféle olyan gond nincsen vele, mint a már említett *Heliáneval*. Az már természetesen ízlés kérdése, hogy kinek tetszik és kinek nem. Hát nehéz ezeket a verseket úgy megítélni, hogy az ismertség ténye vagy lehetősége, mint kiderült, nem áll fönn, talán egy visszautalást szeretnék tenni.

[00:20:10](#)

Határ kedvencei a Nouveau Roman-tól kezdődően a magyarok közül ilyenek, hogy Marsall László. Én nem ismerem, nem tudom, hogy kicsoda. Tandori Dezső, őt ismerem, tehát a Tandori költeményeket vegyétek számításba. Hát azok is hullá fázasztóak adott esetben. Lehet, hogy van köztük hasonlóság. Nekem ehhez semmi érzékem nincsen. Na, most érthető módon '49-es év, amikor is Határ Győző állítása szerint több későbbi műve komplett módon készen állt már köztük a *Pantarbesz*, ami '66-ban jelent meg, Münchenben és egy kifejezetten történetfilozófiai elmélkedés, fragmentum gyűjtemény.

[00:21:03](#)

Aztán *Az Őrző könyve*, az *Egregor*¹⁰, ami a 70-es évek elején jelent meg valamikor, és állítólag ennek a bizonyos a majdnem a *Pantarbesz*-szel egy időben megjelent *Bábel tornyának* egy része is. Hát ezt kizárólagos és egyértelmű forrásra, Határ Győzőre utalva hihetjük vagy nem hisszük, de hát ennek nyilván nincs túlzott jelentősége. '53-ig tartott a márianosztrai fogság, aminek egyetlen egy apró filológiai jelentősége van és akkor ezzel a kérdést befejezzük. Azt tudniillik, hogyha kézbe veszték tetszőlegesen akármely ilyen bizonyos arany-sárga-fekete könyvet, találkozni fogtok, bizonyos álmokkatalógussal, amiről tettem is említést, hogy tudnék Határ Győző jelzi, hogy álmom 1949 február 10, vagy álmom '52 ennyi és ennyi, amiből kibont egy cselekményt, [...] ilyen az egész fő mű, az iszonyatos terjedelmű *Golghelóghi* című misztériumjáték is, hogy állítása szerint egyetlen márianosztrai álomnak a kifejtése.

[00:22:27](#)

Nos, az ő, hogy mondjam fiziológiai magyarázata erre az, hogy mit tudom én, hogy ezer kalóriát kap naponta. Tehát ilyen marharépát vagy abból készült étket enni az vagy tökéletesen tunya és aluszékony lesz, vagy pedig a nagy misztikusok módjára kezd el mozogni a fantáziája és agya. Ezt mindenkinek szíve és lelke joga megítélni, nyilván van benne valami. Megjegyezni kívánom, hogy az a bizonyos nagy misztikusokra ez biztosan igaz, és bizonyos nagy írókra bizonyosan igaz. Amúgy pedig a kérdés tökéletesen közömbös. Na, most a szabadulástól '56-ig, tehát a disszidálásig számítva Határ Győző fordításokból élt. Swiftet fordított, néhány spanyol pikareszket fordított és megbízása volt Rabelais-t

¹⁰ Határ Győző: *Az Őrző Könyve* („Egregor.”) = <https://moly.hu/konyvek/hatar-gyozo-az-orzo-konyve>

lefordítani, amivel nem készült el, hogyha olvastátok a *Pepito és Pepitát*¹¹, annak az utószavában szerepel, hogy gyakorlatilag a Rabelais fordítások helyett készült el az a bizonyos nagyon szép kisregény. '56 után, illetve '56 őszén pedig Bécsbe, majd Wimbledonba, Londonba távozott, ahol napjainkban is él.

[00:23:52](#)

És ott adja kinn, házi kiadással ezeket a bizonyos műveket. Na, most a hazai reflexiókat vagy utó történetet tekintve a két művet mondtam a *Pepito és Pepitát* és az *Éjszaka minden megnő*¹² címűt, Magyar Kiadó megjelentetett. Azt hiszem, hogy tavaly vagy tavaly előtt nyáron mutatták be a *Patkánykirály*¹³ című drámát. Határ Győző lakás drámát is írt, nem csak költő, regényíró meg minden egyéb.

[00:24:29](#)

Drámát is írt, amit teljesen szubjektív megjegyzés, nekem abszolút nem tetszenek, sőt szinte olvashatatlanak tartom őket, de hát ezt mondom szubjektív ítélet. Na, most ezen kívül nem volt publicitása, néhány interjút nem számítva, az ő feltétele arra, hogy visszatérjen vagy hazatérjen Magyarországra a következő, hogy adják ki Magyarországon a *Golghelóghi* című misztérium drámáját, misztérium játékát. Nem tudom, ismeri ezt valamelyőtök? Te ismered? Hát akkor nem kell külön magyarázni, akkor még asszem egy picit várni kell, hogy Határ Győző hazalátogasson és anélkül, hogy különösképpen morbid lennék, mert hiszen ez is ténykérdés. 70-en felül ez már kockázatos kikötés, mindenesetre karakán egyéniségre vall. Asszem, hogy körülbelül ez az, ami a biográfia, tehát az életrajz címszóban belefér. Most már át lehet térni esetlegesen és közelebbről, bár így fantom szerűen a művek, illetve a főbb fixaideánk és gondolatok ismertetésére is.

[00:25:52](#)

Bár még annyit zárójelben meg kell jegyezni, hogy, Határ Győzőhöz hasonló peches alakot, tehát aki valóban oly szerencsétlen volna olvasó és művész vagy alkotó, vagy író, mindegy, hogy minek nevezzük elválasztása, mint Határ Győző esetében és a magyar olvasóközönség eset, azt hiszem, nem tudok felemlíteni, mert mondjuk Márai vagy Zilahy népszerű írók voltak, és még máig is azok. Hát legalább az életművük egy bizonyos hagyaték-szerű, tehát itt hagyott részével a köztudatban éltek és élnek, azt hiszem változatlanul, vagy olyan speciális esetet említve, mint a Svájcban, asszem 10 éve meghalt Háy Gyula, akinek most mutatták be nemrég a *Mohácsát*, tehát az újra felfedezés vagy az újra a köztudatba iktatás ugye megtörtént. Na, most a Háy például hol van a Határ Győzőhöz? Azt hiszem, hogy minden szubjektivizmus belekalkulálva is különböző minőségekről kell beszélni.

¹¹ Határ Győző: *Pepito és Pepita* = <https://moly.hu/konyvek/hatar-gyozo-pepito-es-pepita>

¹² Határ Győző. *Éjszaka minden megnő* = <https://moly.hu/konyvek/hatar-gyozo-ejszaka-minden-megno>

¹³ Határ Győző: *Patkánykirály* (színdarab) = <https://www.antikvarium.hu/konyv/hatar-gyozo-a-patkanykiraly-709891-0>

[00:27:02](#)

Említettem az előzetes mondókámban azt, hogy szinkretikus szellemi pozíció. Na, most a szinkresis vagy a szinkretikus jelző értelme az ugye egyértelműen az antikvitásból nyeri eredetét és szinkretikusnak szokás nevezni ugyebár a hellenisztikus görög, illetve nem görög, de görög főségű, tehát főleg a majdani római birodalom keleti medencéjében tért hódító mindenféle más elemekkel együtt elkeveredő tudást és kultúra együtttest. Most ennek az egésznek túl azon, hogy analogikusan számtalanul használt értelme van a 20. században, sőt ugye 18. század végétől a mai értelmű történet felfogásunk és mai értelmű világlátásunk, legalábbis a szellem tudományok tekintetében konstans, de azt hiszem, hogy ezt a bizonyos szellemi pozíciót, amihez a Határ is és Szentkuthy, Hamvas elfoglal a lehető legjobban kifejezi, miről van szó.

[00:28:17](#)

Mindenekelőtt szó van arról, hogy valaki tényleg az ő civilizációjának, tehát az európai kultúra kétezer évének plusz a magába szívható, a mediterrán kultúrkör humán részének, ha szabad így fogalmazni, bár az egész megfogalmazás tulajdonképpen baromság. Hiszen föltételezi azt, amiben mi benne élünk, hogy tudnák a szellem, a filozófia, mint olyan tökéletesen levált, ha létezik, egyáltalán még manapság, csak tökéletesen levált a természettudományokról, vagy hogyha valaki mondjuk a részecskefizika, a modern génbiológia, stb., apropójából filozofál, ez korántsem fog hasonlítani ahhoz, ahogy Kant filozofált a maga alapvetően modern és hát alkalmazott természettudományos ismereteivel. Tehát ezeket a kérdéseket nem számítva, amikor egy bizonyos világlátás vagy egy bizonyos kultúra egész felbontatlan egységben áll előttünk, és ennek a bizonyos felbontatlan egységnek jól lehet mozaikszerűen tarka, és számtalan elemből összeálló egységnek a kifejezője ez a bizonyos szinkretikus tudás vagy szinkretikus elemi pozíció.

[00:29:36](#)

Nos ez Határ szellemi habitusának legfőbb jellemzője. Nemcsak arról van szó, ami önmagában viszonylag sok embernek megadatik, tehát egy iszonyatos tudás és egy fantasztikus műveltség, amelynek nyilván egy tekintélyes hányada, ha szabad így fogalmazni, de hát ez tapasztalati alapon is meg ítélni bárki. Nyilván dilettáns műveltség, hiszen ki képes áttekinteni adott esetben, egyenlő intenzitással és egyenlő filológiai pontossággal mondjuk Határnál speciálisan Platónról, illetve a Patrisztika korától egészen századunkig egy nagyon erőteljesen ábrázolt filozófiai vagy teológiai, vagy történetfilozófiai trendet, hát nyilván senki. Továbbá tudvalevő az is, hogy nem lesz emberfia, azt hiszem, aki főállásban elvégzi, ma különösen a szellemtudományok, hogy mondjam gazdasági intervandjával(?) tekintve, hogy utánanézzon annak, hogy Határ Győző vajon az ő egyház atyáit latintól, illetve indirekt fordításokból interpretálva, hát mennyire ferdíti el, vagy mennyire pontos. Nos, ezeket hogy mondjam, csak nagyvonalú tévedésű lehetőségüket értelemszerűen beleszámítva, ismétlem immár harmadszor, hogy maga az átfogó szellemi pozíció a fontos. **[hang megszakad]**

[00:31:15](#)

Ami egyben azt is jelenti, hogy némiképpen ez a bizonyos műveltség, némiképpen ez a bizonyos közlés, amely kipróbálja a klasszikus értelemben felfogott irodalom számtalan, illetve a lehetséges műfajai között tulajdonképpen valamennyit, de azt hiszem, hogy aki kézbe veszi őt, az hamarosan látni fogja, hogy az egész alibi. Filozófia pótlékként él és ekként is nyilatkozik meg. Na, most mi ennek a speciálisan Határa Győző-féle filozófiának vagy szinkretikus szellemi pozíciónak, mik az ismérvei?

[00:31:52](#)

Ha szabad lenne egy, hát nyilván mesterkélt és egy picit nagyvonalú szellemi analógiát a szíves figyelmetekbe ajánlani, akkor körülbelül úgy kell elképzelni őt, de nem csak őt, hanem az említett Hamvást és Szentkuthy-t is, mint mondjuk egy misztagógészt valamelyik vezető, kultusz-misztagógészt az 5. században a római birodalom keleti felében. Most nem tudom, hogy mennyire vagytok járatosak a vonatkozó korszakban, tehát mondjuk a kései római történelemben.

[00:32:23](#)

Hát, aki történész az kötelességszerűen és vannak átfedések, nyilvánvalóan más érdeklődés tekintetében is, de tudvalévő az, hogy a 4. század végén Valentinianus betiltotta a pogányságot 398-ban. Tehát az 5. század az egy olyan pozíció, ami még megtűrt nagy hagyományos kultuszok számára, amit körülbelül ma érezhet egy józan fővel gondolkodó klasszikus filológus, tehát mondjuk egy klasszikafileológus, hogy bizony az ő tudományának ugye bealkonyult.

[00:33:03](#)

Na, most Határ Győző alapvetően kijátssza ezt a helyzetet, tehát részben magára veszi azt a nemes, nemtelen agónt, hogy ő egy misztagógész, tehát az, aki bevezet valakit a saját kultuszában az, aki a beavatás titkáig, mint szellemi atyamester, és mint lélekvezető közreműködik. Ugyanakkor, viszont egyik központi és kedvenc gondolata szerint mi most már ebben a világban, tehát gyakorlatilag a Második Világháborútól kezdődően és mindenkinek szíve joga megítélni, hogy érzi, gyakorlatilag a kereszténység után vagyunk, ami, hogyha elfogadjuk az európai civilizáció világtörténet gondolatának elég egyértelmű jelentését és értelmét, kereszténység után lenni ugye az nyilván világtörténet után is lenni, de hát most erre a vágányra térünk. Ezt most hallgatólagosan fogadjuk el, vagy ne fogadjuk el, akkor meg kéne ugye vizsgálni Nietzsche-től kezdődően, hogy főleg Nietzsche-vel, hogy ez az egész mit jelent. Mindegy tehát egy, hogy mondjam skizoid helyzet, ez azt hiszem, nem kell magyarázni, hogy valaki áttekinti azt a hagyományos tudást, ami a szellemtudományok, a humán tudományok vagy bánom is én hogy nevezik, tekintetében veszni látszik, és ugyanakkor maga ezt az egészet a lehető, hogy mondjam legvitriolosabb gúnnyal a lehető legdinamikusabb iróniával ostorozza mindvégig.

[00:34:43](#)

Na, most ez a kettősség, ez a paradox kettősség végigvonul értelemszerűen ennek a bizonyos idézőjelbe vett Határ Győző-féle filozófia fogalomnak az egész jelentés körén is. Formai ismérveit tekintve és itt ugye a bizonyosság megszerzése rendkívül egyszerű. Elég, hogyha mondjuk a *Szélhárfa* sorozat három darabját vagy *Az Őrző könyvét* vagy a *Pantarbeszt*, ha vesszük. Ezek a bizonyos történetfilozófiai elmélkedések, hogy filozófiai elmélkedések, mind fragmentumok. Ez teljesen mindegy, sorszámmal ellátott bizonyos gondolatmenetet és bizonyos történeti rendet követő elmélkedések, kritikák, megjegyzések, adott esetben szó szerint apokrifek, tehát kitalált filozófiai források, bár manifeszt módon azt hiszem, csak egyet tudok illet bejelenteni *Thraszümakhosz és Szókratész beszélgetése a Politeia*-ból. Na, most ezt valaki megpróbálja visszakeresni az családkozni fog, ugyebár, ilyen nincs. Ezt a Határ Győző írta és találta ki, mi több, rendkívül büszke volt arra, hogy semmilyen kritikus nem vetette ezt a szemére.

[00:36:05](#)

Na, már most hangsúlyozni kell, hogy ezeknek a műveknek a kritikái akkor nem számítva, ma is, nem, nem tudok friss, tehát „up to date” Határ Győző műkritikáról. Hát, ilyen helyszűkével küszködő, *Új Látóhatár-os*(?), vagy *Katolikus Szemle* és kritikák, tehát fél alap, hát ki a fene fogja ezt most külön kiemelni, hogy Határ Győző művei tömve vannak apokrifekkel és pont egy apokrif Platón dialógust¹⁴ találhatunk benne. Rendkívül jópofa, egyébként azt írta oda, hogy fordította a dialógust Makrisz Agamemnon. Mond ez a név valamit?

[00:36:42](#)

Tehát egy szocreál a szobrász, aki görög. Na, jó, szóval ott tartottunk, hogy ezek a fragmentumok, és azt hiszem, hogy eléggé tudatosan azok. A lehetőségre Határ Győző rá is játszik. Na, most a fragmentum a töredék némi kultúrtörténeti kitérő, ugyebár a ma emberének kettős forrás, illetve kettős analogikus lehetőséget kínál, hogy tudniillik honnan veszi az illető, illetve mire akarja kifuttatni a fragmentumok a használatát. Egyrészt tudvalévő az, hogyha megint erről a bizonyos szinkretikus szellemi pozícióra utalok, hogyha valaki a tudomány, úgy értem, hogy a filológia mai értelmét vizsgálja, akkor valahol Alexandriában találja magát, az alexandriai könyvtárban.

[00:37:36](#)

Illetve a Ptolemaidák, tehát a Sándor utódok közül az Egyiptomot háromszáz éven át birtokló és uralók Ptolemaidák udvarában, ahol is a történeti, a filológiai tudományok úgy kezdtek el folyni, ahogy ez manapság is folyik, illetve működik. Szövegkritika, Metrum számlálás, források összegyűjtése, tekercsek másolása, palimpszesztek, exceptumok is, amit akartok. Tehát beszúrt és átalakított szövegek, glosszáriumok, illetve kivonatok. Ez az egyik, a másik

¹⁴ Platón: *Apokrif dialógusok* = <https://moly.hu/konyvek/platon-apokrif-dialogusok>

pedig az, hogy tekintettel a mondjuk az egész Patrisztika kor, egzisztencia irodalmának jellegéből, hogy tudnék valaki szentírási szöveget vizsgálni, vagy pedig vitairatot bocsát közre.

[00:38:31](#)

Egyik atya a másik ellen, egyik gnosztikus a másik ellen. Ezek a művek mindig nagyon nagy esetben, vagy nagyon nagy százalékban tartalmi kivonatokat, úgy tetszik excerptumok is. Mondok egy példát, bár azt hiszem az átfedés a tavalyi gnózissal, a Clemens Alexandrinus¹⁵ nevét ugye mindenki ismeri. Az ő egyik, nem a fő mű a Stromateis, hanem a Theodotus nevezetű Valentinus tanítvány műveihez írt, egy bizonyos, szó szerint jegyzeteket, tehát olyat, amit egy épesszerű ember ma a kulturáltsága folytán csinál, tehát leül és jegyzetel.

[00:39:12](#)

És ezt kiadták később. Most tudva lévő, hogy ez a bizonyos Excerpta ex Theodoto(?), az az görögül. Alapvetően konfúz szöveg, szóval két mondat nem következik egymásból, vagy legalábbis nem szükségszerűen. De hát miért is következne, amikor valaki nem kiadásra szánja a művét. Másrészt pedig visszautalok a Stromateisre, a szó maga a görög szöveget rejti magába, tehát egy mozaik arabeszk-szerű felépítésű mű, amiről úgy mindenről szó van, és a mindenről szó van, azt jelenti, hogy kivonatolunk elsődleges forrásokat, illetve szekunder irodalmat, mai fogalmaink szerint szekunder irodalmat helyezünk egymás mellé, és ezeket véleményezzük.

[00:40:01](#)

Tehát, nincsen, holott a filológiai reflex maga ugye megmutatkozik, de nincsen a mai történeti szövegkritikának meg az úgynevezett szerzői jognak az a természetes velejárója, hogy amit én mondok, az csak akkor autentikus, hogyha elhagyom a zárójelet. Vagy ha odateszem a zárójelet, illetve kihagyok belőle, mit tudom én néhány törmelék szót, átalakítom a mondatokat, és akkor már lehet a saját szövegem. Hát ezt mindenki jól tudja, hiszen elég az európai kultúrát vizsgálni mondjuk a múlt századig, amikor ezek a mai értelmű reflexek teljes mértékben kialakulnak. De hogy ne szaporítsam tovább a szót, ennek a bizonyos erősen töredékes jellegű, mi fogalmaink szerint töredékes jellegű megnyilatkozásoknak, kvázi tudományos megnyilatkozásoknak, tehát, hogy hogyan adnak ki egy Arisztotelész szöveget és hogyan kommentálnak.

[00:40:56](#)

Hogyan írja Porphyriosz mondjuk Plótinosz életrajzát és abban mit hogyan kommentál, vagy hogyan írja Marinos az ő Proklosz önéletrajzát és abban mit hogyan kommentál. Ezek alapvetően jó szándékú filológiai reflexek, de hát más hagyománynak engedelmességeknek. Tehát a töredékesség egyik elvi lehetősége az, hogy valaki bizonyos ókori reflexeket vagy ókori formákat használ föl egy az egyben, már úgy értem, formálisan. Nem szándékosan a

¹⁵ Clemens Alexandrinus: Alexandriai Szent Kelemen = https://mersz.hu/dokumentum/m354neiaaeke_113/

mai értelmű fragmentum jelentésének megfelelően, illetve azt kihasználva. A másik lehetőség ugyebár az, amit a fragmentum köre az európai szellemtörténetben Pascaltól mondjuk. Hasra ütvé Pascaltól, a Schlegel-eken át a [...] töredékekig, Nietzsche-nél kínál. Tehát ad egy, adva van az, hogy valaki meghal, és nem rendezi össze a szöveget, amit jegyzetként ír ez a (?) ugye a Pascal.

[00:42:01](#)

És adva van az, mint a Schlegel-ek teszem föl, fragmentumai, amikor valaki eleve így alkot. És adva van egy harmadik lehetőség, jelesül Nietzsche, amikor nagyon sok esetben is-is a megoldás. Szóval gyakorlatilag egész műnek készülnek, de végül mégis a megőrlés utáni periódusban fragmentumként rögzült formák maradnak ránk. Na, most Határ Győző egyértelműen mind a két megoldást alkalmazza, tehát alkalmazza ennek a bizonyos antik reflexnek, az idegen gondolatok futtatásának módszerét, és csak később nyúlok hozzá, amikor egy frappáns ítéletre, amikor egy jópofa metaforára van szükség, és alkalmazza azt a bizonyos módszert is, amikor valaki szánt szándékkal írt töredékeket, ami ugye manapság is nagy divat.

[00:42:58](#)

És ez nyilván az idővel szembeni kivetettség, ilyen olyan kivetettség függvénye is. Maga is megfogalmazza ezt valahol, hogy ha megtalálom. Azt hiszem az *Antisumma* című, *Szélhárfa* sorozat harmadik darabja. *Antisumma* előszavában olvasható az, hogy a halmozott töredékek vagy forgácsok teljesen értéktelen szemét, stb., de mégis, ha valamivé lesznek, vagy valamivé válnak a befogadói tudatban bizonyos idő múltán, akkor ezek, ha lesznek valami, akkor filozófiai lesznek majd. Tehát, ilyen példákat hosszasan lehet sorolni a Határ Győző-i életműből, hogy nincs ott se a verseknél, se a drámáknál, sem egy olyan rendkívül élvezetes, bölcséleti műben. Ugye itt tudok par excellence, történeti regény, mint az *Iulianosz*, tehát a *Köpönyeg sors*, hogy én rendelkezem az utóhatásomról vagy az utóéletemről. Nem, érdekes módon ezeknél a bizonyos fragmentumoknál fedezhető fel ilyesmi.

[00:44:22](#)

Na, most mindabból, amit az ókori reflexekkel kapcsolatban mondtam, következik egy másik dolog is az, ami gyakorlatilag a felületes olvasó számára nem szúr rögtön szemet. Azt gondoljuk, hogy itt valami irdatlan műveltség van elmaszátolva, és szétszórva, és az olvasó fejéhez vágva, ugyanakkor pedig muszájból vagy érdeklődés után, behatóbb olvasgatás után kiderül, hogy itt bizony a legspontánabb és legnagyobbvonalúbb ilyen elmélkedés csokor vagy halmaz és szigorúan meg van komponálva. Alapvetően úgy, ahogy ezt egy szorgos „filozóf” elvárhatjuk, és alapvetően úgy, amit ugye a könyvek formája alátámaszt, hogy ha valaki kézbeveszi a *Golghelóghit* mondjuk, ami ezer lap, tíz híján. Abból 400 valamennyi az utolsó, nem, 300 valamennyi utószó, egy érdekes bölcsellettörténeti valami, ami másolja persze egyéb műveknek az okfejtését és gondolatmenetét, tehát gyakorlatilag a Patrisztikától az Aufklärung(?), a Felvilágosodás kori egy sajátos interpretációja az európai teológiának és filozófiának.

[00:45:45](#)

Plusz még ehhez a 300 valahány lapos úgynevezett utószóhoz olvashatunk egy 120 oldalas jegyzettárat, amely jegyzettárban, ha tetszik, alapvető filológiai aprólékossággal fel van sorolva, hogy az illető, mit tudom én, egy kiemelt Epifánusz szöveghelynél, milyen modern kori interpretációkat olvasott el, és ugye ezek halmozódnak természetesen. Nincs, ezen a szinten nincsen szó sem horribile dictu szélhámosságról, sem pedig a legkisebb engedményről sem. Olyannyira igaz ez a bizonyos filológusi szerep, illetve másfelől, ha tetszik könyvtárosi szerep. Utalni szeretnék arra, hogy Határ Győzőnek unos-untalan felemlített, ismertetett kedvenc története az alexandriai könyvtár pusztulása.

[00:46:47](#)

Az Alexandriai könyvtár pusztulásával kapcsolatban említi föl azt a sztorit, amely majdnem bizonyosan apokrif, hogy tudniillik Omár Kalifa fővezére, Amr elfoglalja a várost. Rendben van, az Amr megegyezik az Alexandriai könyvtár akkori fejével vagy vezetőjével, egy filológussal, hogyha ő konvertita lesz és áttért az iszlám hitre, akkor megígéri, hogy nem pusztítja el a könyvtárat. Na, most Amr e tekintetben jelentést továbbított Bagdadba, ahol is már Omar Kalifának nagyon, hogy mondjam rigorózus vagy morózus válasza érkezett, hogy ha egy, Alexandriai könyvtár csak rekapitulálja a Koránt akkor fölösleges, ha viszont ellentmond annak, akkor pedig nem kell mondani, pláne fölösleges és veszélyes konvertita lett. Nem lett konvertita, a könyvtár elpusztult. Most ennek egy forrása van ennek a szöveghelynek egy bizonyos Bar Hebraeus(?) nevezetű szír, 8. századi krónika.

[00:48:09](#)

De hát semmi más nem erősíti meg. Mindegy, ennek a bizonyos apróságnak itt is, ott is nyomai vannak Határ Győző életművében. Mondhatni egy bizonyos reflexből van szó, ami rendkívül árulkodó. Tehát, egy olyan emberi mentalitásról van szó, ami azt hiszem, hogy minden klasszikafileológust vagy minden nietschei értelemben, nem nietschei, bocsánat. Hanem Wilamowitz-Moellendorff értelemben felfogott fileológust elemezni kell, hogy akkor lenne boldog, hogyha mint egy nagy földrengés támadna és Alexandria ledőlne, mi több, kifordulna a föld és mit tudom én, húsz réteg jönne a fölszínre, és mit tudom én, hogyha nem égett volna el, akkor felszínre kerülne az Alexandriai könyvtár. Úgy értem én ezt, mint szerencsésebb esetekben ugye Evans-nek(?) volt szerencséje a pilosi(?) levéltárral, vagy mit tudom' Oppenheimer-nek(?) a nippuri levéltárral, illetve az egész Közel Keleten ugye hát, agyag táblák véstek jobbára, azok fönmaradtak.

[00:49:17](#)

Szóval ez és tekintettel, hogy a 7. századig, a gyakorlatilag 1000 éven át a klasszikus ókornak és szinkretikus ókornak az ismereteit az Alexandriai Könyvtár majdnem bizonyosan, hiszen ezen vonatkozóan a források időben változóan is egyet állítanak, magába foglaltam, tehát őrizték kéziratos formájában. Hát ennél nagyobb boldogság ugye elképzelhetetlen a „filoz” számára. Na, most ez majdnem bizonyos, hogy ha emlékeztek a paradoxonra, hogy magunkra

vesszük ugyan a misztagóg szerepét, aki már kései és reménytelen helyzetben van, hiszen neki harangoztak, ugyanakkor pedig a legvadabb és a legironikusabb módon halmozzuk el megjegyzésekkel és vádakkal azt a bizonyos keresztény civilizációt globálisan, amiben élünk, és amelynek mi magunk is legalábbis ugye a legfelső elméletünk fejleményei vagyunk.

[00:50:17](#)

Nos, akkor az egyik komponens ez, a könyvtárosi „filoszi mámor” erre vonatkozik egyébként egy számomra tetsző, tehát mondtam, olyan önmagában nem jelent semmit vers is a [...] című, te emlékszel rá? Nem. Arról van szó, hogy ez egy kis görög városka (?) hegyen valamikor még az ókorban, a klasszikus ókorban szert tett bizonyos hírnévre, két nekropolisza volt, gyakorlatilag a város maga elenyészett, vagy a kisváros a nekropoliszok mellett, amelyek fönt magasan a hegyoldalba, sziklába voltak beékelve, és az 5. században egy földrengés tört ki.

[00:51:02](#)

És ugye hát akkor a hullák meg, hogy mondjam a húsevők ugye a szarkofág szó szerinti fordítás vagy testevő, vagy húsevő, hogy legurultak a hegyoldalra, és ez kellően rettentő ómen volt ahhoz, hogy a lakosság ész nélkül fusson el és soha oda be ne tegye a lábát. Legalábbis évszázadokig nem. Na, most ennek a bornírt, vagy morbid példának és a filológusi mámornak ugye dupla vagy, vagy ha tetszik, kettős jelentősége van a Határ Győző-féle életműben is. Hogy mennyire igaz ez, azt gyakorlatilag egy nagy szorgos filológusi munka vagy filoszi munka tudná kimutatni azt tudniillik, hogy mennyiben tekinthető az egész életmű, beleértve persze az *Iulianosz* regényt is, és beleértve még az *Anibel* is, hiszen ott is van egy „Attis-Kübelé” formai keret.

[00:52:04](#)

Az egész életmű egy antik parafrázis gyűjteménynek, hogyha antiknak számítom az 5. századig bezárólag, nemcsak a Hellén indíttatású filozófiákat, hanem a Patrisztikát is. Tehát az ókeresztény kor történetét. Na, most emberi számítás szerint a kettő, ezen a szinten még elválaszthatatlan, jól lehet a vak számára is világos, hogy tökéletesen különböző indíttatású hagyomány. No, de ha mondom, nagyvonalúan egybe számolom, akkor gyakorlatilag a Határ Győző szövegekben fölmerülő problémák és hasonlatok és metaforák 90 %-a mindig ide lyukad vissza.

[00:52:48](#)

Na, most maga az emberi hiúság, ami ezt az előzőnlő iszonyatos tudást, remekbe szabott nyelvet és óriási műveltség anyagot, hát úgy megpróbálja a közönnyel, a nem ismertséggel szemben kompenzálni, még ez maga is klasszikusan antik címke vagy megoldás. Azt hiszem a *Lélekharangjáték* elején olvasható egy ilyen [...] tehát, saját lelkemet pátyolgató és azt megnyugtató szöveg, hogy ha valaki, mint filozófus lép föl, akkor ez az egész életművét és utóéletét is be kell, hogy kerítse.

[00:53:37](#)

És oda van írva egy ilyen nagyszabású körmondat végén, hogy nekem úgy kell viselkednem, hogy megfeleljek az epikurosi parancsnak, mert tudni illik, hogyha a „lathe biōsas” ezt a rejtse el életed vagy rejtekezve élj. Ez ismerős, ugye, Epikurosz. És még hozzábiggyeszt ezt egy mondatot a *Rigvédából*¹⁶, hogy élj jutalmazhatatlanul, meg még persze Nietzschét is, ami ugye az Epikurosi kijelentésnek egyfajta parafrázisa. Szóval kilóg itt az emberi hiúság. Természetesen, ami érthető és megbocsátható, de szemmel követhető az is, hogy milyen módon próbálja meg ezt a bizonyos pozíciót kompenzálni és milyen módon próbálja eltolni a paradoxonban a misztagógész, magányosan vállalt és teljesen unaktuális szereplő pozíció felé.

[00:54:40](#)

Na, most tovább haladva ebben a bizonyos gondolatmenetben, hogy tudnék, mik a Határ Győző-féle filozófia főbb vonalai, akkor idáig ugyebár azt tekintettük át, vagy azt próbáltuk kitapogatni, hogy mi az az alap pozíció, amiben ő, mint gondolkodó vagy alkotó elhelyezhető. Most nézzük meg viszonylag röviden azt, hogy mik ennek a bizonyos pozíciónak a hozadécai. Tehát milyen a tényleg filozófikus mércével vesszük vagy mérjük, akkor mik ennek a bizonyos pozíciónak a legfajsúlyosabb gondolatai? Azt hiszem, hogy két ilyen lehet elkülöníteni az egész Határ Győző életműben.

[00:55:28](#)

Az egyik a saját címkéjével ellátott és úgy nevezi, hogy negatív teológia, hogy mit jelent ez? Mindjárt arra kitérek, nem azt jelenti, amit klasszikusan természetesen. A másik pedig egy nagyon erőteljes, azt hiszem utaltam is rá jó néhányszor történetfilozófiai irány, vagy ha tetszik par excellence történet filozófia. Mik ennek az ismérvei? Zárójelben és magunknak ellentmondva, hogy tekintve hogy nem nagyon ismerős a Határ Győző életmű és még egy kukkot nem szóltam arról, hogy milyen ő, mint irodalom. Szabad lesz-e még ezt a bizonyos gondolatmenetet befejezni is. Jó, szóval nem túl unalmas-e.

[00:56:21](#)

Szóval a negatív teológia, ez most történeti valami Határnál, és azt jelenti, hogy ha az európai civilizáció jobb szó híján, csődjét, ha vizsgáljuk, vagy azt a bizonyos történeti folyamatot, ami végül is elvezet odáig, hogy kijelenthessük, a kereszténység után vagyunk, vizsgáljuk, akkor ennek már gyakorlatilag az ókeresztény karban, tehát az ókeresztény egyház a megizmosodás és kialakulása idején megvannak a maga jól megfogható okai. Mond nektek ez a név valamit, hogy Markión? Anélkül, hogy szemtelenkednék. Na, most, ha valaki az ókeresztény kort tanulmányozza, akkor inkább előbb, mint utóbb és végig olvassa a legfőbb forrásokat, hagyományozókat, tehát most nem úgy értem, hogy ebből a szempontból borzalom ilyen mondani, Ágoston mellékes, jó lehet egyértelmű, ő legnagyobb és legizgalmasabb egyéniség.

¹⁶ Rigvéda = <https://lexikon.katolikus.hu/R/Rig-v%C3%A9da.html>

[00:57:33](#)

Hanem a hagyományozókat, tehát Iréneusztól, Hippolütosztól, Klemenstől(?), Órigenész, Epiphánioszig stb. akkor fel fog tűnni, hogy az úgynevezett gnózis vagy az úgynevezett gnosztikus eretnkségek a kereszténység legfőbb ellenlábasai. És valóban egy olyasfajta nem tudni, hogy minek nevezzem kultusznak, filozófiának, teológiának, társadalmi, bár a kultuszban következik, hogy értelemszerűen társadalmi valami tehát mozgás is.

[00:58:09](#)

Gyakorlatilag az első két évszázadban oly értelmű ellenlábasai a gnózis, hogy ott még semmi nem dőlt el. Az ortodoxia és a gnózis élet-halál harcot folytat és nem lehet tudni és semmiféle racionális ok sincs arra, hogy gyakorlatilag miért győz az egyik. Az ortodoxia, tehát az, amit ma katolicizmusnak nevezünk és katolikus dogma történetnek, és miért veszít a másik és kapja meg az egyértelmű címkét, hogy tudni illik, hogy eretnkség heresis.

[00:58:37](#)

Na, most ha valaki ilyet olvas, akkor biztos, hogy előbb utóbb fel fog tűnni két név. Két alapvetően filozofikus képzettségű név Markión és Valentinoszé. Markión volt az, aki a 2. században önálló egyházat alapított, amely egyház gyakorlatilag egy évszázadon át, sőt még több konkurens volt bizonyos területeken, nem elsősorban Rómában, bár kezdetben ott is, hanem a mai Balkánon, és Közel-Keleten, valamint Kis-Ázsiában az ortodoxiának. Na, most egyéb eretnkségekről ne beszéljünk. Határ Győző arra utal elsősorban Harnack, az egy '21-ben megjelent alapmű a Harnack *Markiónja*, hogy a kereszténység akkor, amikor a Márkionnal való szembeni élet-halál harcot vívta és azt kvázi megnyerte, idézett tőle, bölcséletileg elkárhozott. Miről van itt szó? Kicsit résszerűtlen módon vizsgálva a dolgot.

[00:59:50](#)

Azt hiszem, hogy Harnacktól idézi Határ Győző egy bizonyos Roudon, Apologétának és Markión tanítványnak Apellésznek a vitáját. Pontosabban ez a vita egy apokrif földolgozás, ami arról szól, hogy miképp és hogyan nyer, helyes hitre tesz szert, tehát az ortodoxiára szert az ember is miképp biztosíthatja az üdvözülését, mert azt mondanom se kell, hogy a kánon, tehát az alap szövegek, az *Újtestamentum* az a gnózis és az ortodoxia számára nagyjából ugyanaz.

[01:00:29](#)

És ebben a bizonyos diskurzusban az Apellész minden bölcséleti hagyományt, tehát örök filozófiai hagyományt alapul véve alul marad. Nem véletlenül persze, hiszen a szöveg hagyományos a kompiláció ilyen. Ám, de és következik egy néhány mondat a sarokba szorított Apellész részéről, amely miatt Harnack, egy nagyon nagy név a Patrisztikus kor kutatásában. Ezt a bizonyos diskurzust és egész keresztény ókor egyik legjelentősebb filozófiai vagy teológiai párbeszédének nevezte. Hogy Apellész azt mondja, hogy az embernek nem kell különösképpen törődnie azzal, hogy jól ismerje a dogmákat bizonyos

szöveg helyeket, illetve az írást magát és ne sokat törődjön az újabb zsinati határozatokkal vagy főpapi előírásokkal, amelyek amúgy is egymást keresztezik alapvető módon, hanem lelkében törekedjen az igazság és a fény felé.

[01:01:39](#)

Alapvetően görög dolog. Legyen jó vagy próbáljon meg jó lenni és ezáltal tegyen szert helyes hitre és akkor ő majd be fog kapcsolódni valamiféle, így nincs a szövegben, hogy misztikus, főáram vagy áramlatban, ami őt elsodorja majd vagy magával viszi a végső üdvözülés felé. Na, most, a mai ember erre, hogyha kellően ironikus és kellően szemtelen, akkor azt mondja, hogy ja, kérem, hát persze, nem csoda, hogy Harnack ezt az egész diskurzust az egész keresztény ókor egyik legjelentősebb beszélgetésünknek nevezi, hiszen kérem szépen, itt kvázi ki van találva a protestantizmus, nem erről van szó a hit által.

[felvétel vége]

[01:02:29](#)

Rugási Gyula: Ennek a bizonyos főáramnak, ha szabad így nevezni, tényleg van létjogosultsága a Határ Győző-féle negatív teológiában tehát egyháztörténetben is, pontosabban abban a bizonyos történeti folyamatban, ahogy ő az egész egyháztörténet és az egész katolikus, plusz protestáns (?) történetet interpretálja. Csakhogy mindig a szőréről vagy a fonákjáról, vagy a visszájára, nem tudom, hogy kell ezt helyesen elnevezni, tehát mindig ellenkező módon, hogy sem, hogy az ortodoxoknak vagy katolikusnak legyen nevezhető. Na, most az ő fixa ideája és állandóan visszatérő kérdése nem nehéz kitalálni, az a bizonyos probléma, ami nem egyenlő a dualizmussal, tehát a jó-gonosz ekvivalenciájával, de egyáltalán a gonosz problémája ugye a kereszténységben, hogy azzal a katolikus dogma történet vagy egyháztörténet és majdan a protestáns is hogyan tud, illetve hogyan nem tud elszámolni. Az ő végletesen ironikus és végletesen hát blaszfémikus kijelentései szerint.

[01:03:36](#)

A Pate(?), a teremtő, az atya, tehát a keresztény értelemben felfogott atya az még annyi se, mint Márkiónnál. Ott legalább egy jóindulatú démiurgosz, tehát mesterember, aki összegyúrja, mint az Ótestamentumban az Úr, szó szerint, mint jó célra az agyagot. Még annyi se, mint Valentinósnál, ahol már a fény világ egy utolsója, hanem egyáltalán, ebben a vonatkozásban. Hanem másfelől a minden, ő a teremtő, ő a világ mozgatója és ő a világ esze, lelke, stb. Most nem gondolván arra, vagy nem kell arra gondolni, hogy itt valami ilyen modern (?) vagy bogumilizmus nyilatkozik meg a szemünk előtt. Nem, ezek a bizonyos kijelentések vagy blaszfémikus kijelentések is kordában vannak tartva egy részt oly módon, ahogy ezt a kérdéskört Ágoston nyomán, Aquinói Tamás megoldja, hogy tudni illik, ha a jó a rossz létezik, már pedig létezik. Ez egy cseppet sem kisebbíti az Úr, az atya főségét, hatalmát és nagyságát, hanem éppen ellenkezőleg.

[01:04:53](#)

Ugye ezt az atya megengedi, márpedig megengedi és a világ folyása és az üdvtörténet a folyamat előrehaladása alapjának arról van szó, hogy az Ördög is vagy a Gonosz is, mint a *Faustban*¹⁷, ugye a jó művén munkál, avagy vannak ironikus feloldások is. És erre a legszebb példa a Festum Asinorum, amit állandóan felemlít, a számárünnep. Mármint a számárünnep egy magán kreatúra arról van szó, amely összegyűrt történet a bálám szamaráról, aki ugye a gazdájával ellentétben fölsimerte az Úr angyalát. Arról van szó, mint a Chesterton esetében ugye, nyilván ismeritek azt a *Chesterton* verset, amikor ugye a számár nagy napja, hiszen az Úr, a megváltó az ő hátán lovagol be Jeruzsálembe, és vannak jobb pofább történetek is, mint például Epifániosz maradt fenn. Sajnos nem emlékszem pontosan, hogy melyik Zakariás.

[01:06:03](#)

És hol pontosan, aki a mise alatt számár képében látta vagy vélte megjelenni a megváltót, az sem biztos, vagy a Szent Lelket, aztán akit kivégeztek. Egy abszolút végletes gúnnal megfogalmazott valami ez a számár ünnep, ahol minden együtt van ugye, pontosabban egy szintre helyeződik, egy szintre nivellálódik az ő gonosz kultusza is. Az amúgy fájdalmasnak vélt felismerés, hogy az elmúlt 2000 év kereszténységnek alapdogmaival ellentétben ez a világ magyarázható, az zihér, hogy nem így működik. Következik ebből, hogy ő tényleg a Patrisztika kortól, a felvilágosodás koráig gyakorlatilag mindig olyan műveket szed elő, amelyet hogyha végig megyünk az európai civilizáció történetén gnózis, kései gnózis, középkori eretnokségek, kiátkozott, indexre tett bölcséleti munkák a középkorból.

[01:07:21](#)

Kabbala(?), később bizonyos protestáns szekták. Persze itt a szekta megjelölés nem helyén való. Rózsakeresztesek és szabadkőművesek, stb. Most ezeket így összeadjuk, hiszen iszonyú trendről van szó és óriási műveltség anyaggal támasztható alá, akkor könnyen kiszámíthatjuk, hogy miféle ellen egyháztörténet és miféle ellen vallást történetnek a körvonalai bontakoznak ki Határ Győzőnél. Felhívom figyelmeteket, hogy e tekintetben három mű, nem, négy olvasandó el elsősorban. Van egy úgynevezett *Szélhárfa*-sorozat, amit ő kifejezetten ebből a szempontból kompilált, illetve írt meg, aminek első része az, hogy *A rákóra ideje*. Ez részben az idő fogalmával foglalkozik [...] természetesen.

[01:08:21](#)

Részben a Patrisztika. Akkor következő *Szélhárfa* darab a *Félreugrók – Megtántorodók*. Na, most a *Félreugrók – Megtántorodók*, azok egyházatyák, filozófusok, egyebek, akik válaszolnak erre a bizonyos kihívásra, amit ő az előbb az úgynevezett negatív teológiájában felvázol, tehát ellentmondanak neki, illetve megtántorodók, azok, akik kvázi bedőlnek az európai civilizáció fő vonalának. A harmadik rész az *Antisumma*, amelynek első könyve, a könyvek egy vannak kötve, tehát nem kell külön könyvelni. Kifejezetten a történeti

¹⁷ Goethe: *Faust* = <https://mek.oszk.hu/00300/00389/00389.htm>

értelemben felfogott, felvilágosodást vizsgálja, tehát nála is azt hiszem ezt még kitörőként meg kell jegyezni, hogy érdekes módon, ha mindent összeadunk, akkor a par excellence és kedvenc filozófusok az [...].

[01:09:29](#)

Határ, ő Nietzsche-hez nem nagyon szagol, szóval nem nagyon használja. (?) ellentétben. Egyébként sok közös apróságot lehetne a [...] neve elhangzott, túl a kulturista éra természetesen felemlíteni, hát azt nem, amit [...] aforisztikus tömörség és abszolút gondolati fegyelem és abszolút fölény. Bár a fölény, azt hiszem a fölény Határ Győzőnél is abszolút értelemben megvan, de a hogy mondjam, a fecsegés mámor az elnyomja ezeket a hallatlanul izgalmas és szép mazsolákat. Jó, erre a háromra kell figyelni és negyedikként arra, amit már mondtam a *Golghelóghi*¹⁸ utószava, plusz az utolsónak a jegyzet anyagának. Na, most a másik trend a par excellence történet filozófia.

[01:10:26](#)

Ez ki van fejtve és különösebb kommentárt nem igényel. Azt hiszem, hogy egy Collingwood idézet szerepel, hogy is, „A filozófia egyenlő saját maga történetével.” Igen, na, most a század eleje, illetve hát háború után halt meg azt hiszem, közvetlenül egy érdekes, mint filozófus. Ő történész elsősorban, és (?), mint formalista, tehát angolszász analitikus. Érdemes legszívesebb figyelmetekbe ajánlom olvasni, különösen a *The idea of History* című történet filozófia történetét. Tudom, hogy ez már túl van a tűrési határon, de tényleg történet filozófia történetek is nem túl vastag munkát. Nos, valóban Határ Győző felfogása a történelemről nagyjából megegyezik ezzel a Collingwood-i kijelentéssel, ami ugye eléggé széles körű ahhoz, hogy sok mindent bele lehessen gyömöszölni.

[01:11:31](#)

Ezen belül pedig a bizonyos fő vonallal vagy trenddel, amit szintén saját elnevezéssel „hullám elméletnek” hív. Most semmi másra nem kell gondolni, mint arra a történetfilozófiai tradícióra, az európai filozófia történetben, ami gyakorlatilag Vico-tól Spenglerig, illetve Toynbee-ig ívvel. Ezt ismeritek, igen? Vico-t is.

[01:12:05](#)

Tehát a *Scienza nuova*, az *Új tudomány*, egy 18. századi mű, egyike a leginkább aktuális és legizgalmasabb olvasmányoknak, amit a történet filozófia tárgykörében ma is kiemelhet valaki a polcról. Határnál csak annyi jelentősége van, és azért hullám, mert ugye a teikus, az isteni, a heroikus, a hőszi és az emberi nemzedékek, ha nem is aranytól vaskorig, bizonyos ókori hagyományokat követnek, és ebbe gyömöszölni bele az állami elmélettől, a jogalkotáson át mindent, amit a korabeli filozófiára, illetve a világra nézve fontosnak vél. Na, most a

¹⁸ Határ Győző: *Golghelóghi* = <https://moly.hu/konyvek/hatar-gyozo-golgheloghi>

Spengler: *A nyugat alkonyát*¹⁹ azt olvasta valaki? Tekintetben, hogy nincs magyar fordítása és hát közepesen nehéz vagy annál kicsit nehezebb viszont nagyon.

[01:12:56](#)

Beszélő 2: Részleteket oroszul.

[01:12:58](#)

Rugási Gyula: По-русски? Tényleg? És az hogy néz az ki oroszul?

[01:13:02](#)

Beszélő 2: Hát, érdekes.

[01:13:03](#)

Rugási Gyula: Az biztos.

[01:13:04](#)

Beszélő 2: Tíz oldalt talán.

[01:13:05](#)

Rugási Gyula: Na, látjátok ez a világ vége, szóval. Akármennyire is a Szovjetunió bolsevizmus hazája, de legalább a szellem tekintetében is érvényesül egy bizonyos alapvető agresszió és uralmi hajlam, és ebbe belefér az, hogy ami fontos, azt lefordítja. Jó, hát sokan vannak. Nálunk, ugye sem egyik, sem másik, világ röhej, tessék?

[01:13:33](#)

Beszélő 2: Ez nyugati kiadásból lehetett [...]

[01:13:37](#)

Rugási Gyula: Következő. Hát jó, igen, *A nyugat alkonyát* nem fogjuk majd elolvasni, talán soha. A *Study of History*-t azt meg pláne nem, mert 10 kötet eredendően és abban megjelent egy kötet nyilván.

[01:13:54](#)

Ami önmagában túró, semmit sem ér. Nos, ezeknek a lényege egy bizonyos ciklikus elmélet, hogy bizonyos civilizatorikus alapelemek, azok visszatérnek, természetesen Vico-nál, gyökeresen másként, mint Spenglernél. Spenglernél gyökeresen, másként, miként Toynbee-

¹⁹ Oswald Spengler: *A nyugat alkonya I-II* = <https://moly.hu/konyvek/oswald-spengler-a-nyugat-alkonya-i-ii>

nál. Na, most ezzel a bizonyos ciklikus felfogással gyakorlatilag azért fontos foglalkozni, mert hogyha ezt a bizonyos, hullám elmélet az előbb említett, ugye negatív teológiának nevezett és visszajára fordított európai egyháztörténetnek, illetve teológia történetnek jelentetjük meg. Akkor ez a bizonyos szkéma, hogy a kiváló lehetőségeket kínál, hogy bizonyos visszatérő elemek a felszínre törjenek. Na, most ezzel szemben van egy bizonyos kifejezetten történeti kritika-szerű vagy történetírás-szerű érdeklődés Határ Győzőnél, amire a legjobb példa a Gibbon.

[01:15:07](#)

Az ő Gibbon-kultusza. Gibbont ismeritek, ugye? A monumentális művét, illetve azoknak nyilván csak részleteit, hiszen kiolvassa végig amúgy. Meg amúgy is vannak kivonatai. Tehát ő a Római Birodalom úgynevezett decline(?), tehát hanyatlásáról írt egy monumentális művet. Na, most a Római Birodalom végső hanyatlása ne tévesszen meg senkit, ugye 1453, amikor az oszmánok elfoglalják Bizáncot. Meghatóan szép rész az utolsó könyv. Olyannyira, hogy például a nagyon tisztelt Ken Wood(?) -úddal szemben, aki utálja a Gibbont-t, Határ Győző kénytelen megvédeni és a kör teljesen paradox módon most már önmagában fut vissza, hogy bizony ő egy modern Tacitus-t tisztel benne és ekként értelmezi és olvassa is.

[01:16:08](#)

Na, most ezek azok, mint mondtam elsősorban vallástörténeti vagy teológiai, illetve másodsorban a kifejezetten a filozófiaként vizsgáljuk, történetfilozófia okfejtését, amelyek elvezetnek ahhoz a bizonyos alaphelyzethez, amelyet részben már, illetve a teljes egészében már érintettünk, tehát a szinkretikus szellemi pozíció kérdése, illetve a legfőbb érv, hogy a kereszténység után vagyunk. Na, most ehhez még tényleg befejezésül, abszolút befejezésül annyit, hogy ha emlékeztek rá, mondtam, hogy gyakorlatilag sosem sikerült a jeles authornak kompenzálnia azt, hogy java ifjúsága és gondolkodói virágkora egybeesett második háborúval, a nyilas érával, a sztálinizmussal vagy a rákosi korszakkal.

[01:17:07](#)

Tehát, ha azt mondtam, hogy antik parafrázisok, tehát a tágan felfogott antik parafrázisok, Patrisztika és klasszikus antikvitás együtt felépíthető a Határ művek műveltség anyagának 90%-a, akkor a fennmaradó tízet, mint egy dekorumként, vagy felszíni látványossággként mindig a konkrét történeti aktualitások. Ha tetszik egy szintiszta, rendkívül gúnyos, rendkívül megkeseredett és rendkívül, hogy mondjam, ha nekünk címzik, tudniillik a mai Magyarországnak, akkor mélyen igaz az ám, de becsületsértő kijelentések együttese, amelyre vonatkozóan mondtam azt, hogyha az ő kikötése a *Golghelóghi* magyarországi megjelentetése ahhoz, hogy hazatérjen, akkor még egy ideig nem fog hazatérni.

[01:18:00](#)

Tehát tömve vannak a sztálinizmusra utaló kijelentésekkel és arra a nyilvánvaló tényre, hogy a sztálinizmus, mint olyan nem ért véget 1956-ra, és hogy mennyire nem ért véget erre vonatkozóan már önmagában is érdemes Határ Győző műveket olvasni, sok egyéb mellett.

Na, most erre vonatkozóan az a jóslata mindennél többet mond. Azt kérdezi, hogy ugyan az Ördög tudja, hogy mi lesz a *Via Sacra* vége. Tehát, ennek az üdvtörténeti útnak, a szent útnak a vége, vessző, vagy mit tudom, én micsoda lehet, hogy Lenin második eljövetele. Na, szóval ezek a kontrapunktok a teológiához és a történet filozófiája. A történet filozófia az nem kontrapunk, bőségesen belefér.

[01:18:54](#)

Egyetlenegy, ám de nem jelentéktelen dolgot mulasztottam el eddig, hogy tudniillik Határ Győzőről, mint irodalomról tehát, mint lírai költőről, mint dráma szerzőről is, mint regényíróról nem ejtettem egy kukkot sem, egy szót sem. Továbbá a felemlített lehetőség vagy ígéret a bizonyos szinkretikus szellemi pozíció öröksége Szentkuthy, Hamvas, Határ ügyében sem esett még idáig egy szó sem.

[01:19:34](#)

Nagyon röviden és inkább a népszerűsítő funkciót betöltve az előbbi kérdéskörrel kapcsolatban, azt szeretném mondani, hogy, aki csak teheti, olvassa el a rendelkezésre álló *Pepito és Pepita(?)*²⁰-n, valamint az *Archie Dumbarton* kívül még és elsősorban az *Anibel*²¹ című regényt, amely véleményem szerint bizonyos vonatkozásban a *Karneválnak*²² egyfajta „counterpart”-ja, szóval egy ilyen kiegészítő komponense vagy máson, másfelől.

[01:20:16](#)

Egy olyan mű, amit elfelejtettem említeni, szintén még a disszidálás előtt íródott, egészen pontosan '53'-ban, illetve az '53'-as év környékén játszódik, pedig ha szabad egyáltalán ilyesmit mondani egy ilyen típusú regénnyel kapcsolatban '50', '51'-ben. Tehát az a bizonyos politikai aktualitás, hogy az a bizonyos konkrét történeti mögöttes, ami a *Karneválnak* megfigyelhető, viszont '50' '51' a keletkezés dátuma, illetve a megírás dátuma és a konkrét történeti mögöttes pedig ugyebár a '45-től '49-ig, vagy '50-ig terjedő periódus. Van is egy kiszólás a regényben egy nézze meg 1955, és akkor szóljon, hogy tudni valami örült ostobaság mondja az egyik.

[01:21:09](#)

Hogy hívják a... nem a szerzőt, hanem aki annak, opponense, aki mindig...

[01:21:31](#)

Ja, igen megvan az „agent spiritual”(?) ez az, hogy nézze meg 1955 az mekkora baromság. Szóval ilyen kiszólások az *Anibel*-ben is találhatók. Gyakorlatilag a szüzsé majdnem ugyanaz,

²⁰ Határ Győző: *Pepito és Pepita* = <https://moly.hu/konyvek/hatar-gyozo-pepito-es-pepita>

²¹ Határ Győző: *Anibel* = <https://moly.hu/konyvek/hatar-gyozo-anibel>

²² Hamvas Béla: *Karnevál* = <https://moly.hu/konyvek/hamvas-bela-karneval>

mint a *Pepito és Pepita*-é volt, és adva van egy, az *Anibel* ugye egyszerre a szörnyű nőstény és a vágyak abszolút kitüntetett tárgya. Tehát, egy érett asszony, mint a *Pepito-ban* a [...], akinek a kegyéért ugye a lírai én, tehát maga a szerző verseng. Magát Attis szerepben képzelve és *Anibelt* pedig Kübelé-ként, most egyébként ebben szerepel egy olyan betét, amely börtön jeleneteket, illetve vallatást tartalmaz.

01:22:24

Azt hiszem, hogy ilyenekkel konkrétan Határ Győző nem foglalkozik, tehát az, hogy hogyan vallatnak az ÁVH-sok, nem hosszú egy ilyen 30 oldalas betét, inkább humoros, ironikus, ha szabad így fogalmazni, mintsem véresen komoly memoár. Na, most tehát az *Anibel*-t ajánlom szíves figyelmetekbe, másrészt mint par excellence irodalmat az *Iulianosz* regényt a *Köpönyeg sorsot*²³, ami gyakorlatilag nem más, hogyha a filológiai háttérrel vizsgáljuk, mint amilyen az Ammianus Marcellinus-nak a kihasználása. Részben, pedig az elveszett korpusznak a további írása, hiszen tudjátok, hogy milyen Ammianus Marcellinus, aki *Iulianosz* életútját is megörökítette fele-fele arányban hiányzik és van meg, tehát töredéke sem van jelen. A görbe ugyanazt a módszert követi, mint Merezkovszkij.

01:23:22

A versek és a drámák közül jó szívvel semmit nem tudok ajánlani, viszont az összes és ide beleesik az arany-sárga-fekete könyvek együttese, a történet filozófiai elmélkedések. Na, most a *Golghelóghi* fülszövege, tehát nem az a bizonyos utószó, ami 300 valamennyi oldal és annak a jegyzetei, hanem maga a *Magnus Plutus Passionales* című misztériumjáték, ami azt hiszem 9-szer 24 óra, hogyha előadnák. Ez azt hiszem, hogy *A selyemcipő*, tehát Claudelt nem tudom hány szorososan übereli. Ez gyakorlatilag, mint mondtam előbb az ő műveinek egyfajta foglalata is, hiszen adva van egy tényleg miraculum vagy misztérium motívum, tehát adva van egy, nem *Jedermann* és nem *Akárki* és nem ilyesmi. Adva van egy molnárlegény, azt hiszem ők az úr ezredik esztendejében egy ilyen klasszikus világvége hangulat kellős közepette elindul, hogy éktelen disznóságokat kövessen el.

01:24:28

Állítólag innen van a megálmodott cím a *Golghelóghi*, amit Határ Győző a [...] humorból vagy [...] viccből magyaráz, tehát akasztófavirág ez a bizonyos *Golghelóghi*, aki a mű közepén megjavul és lesz belőle arany *Golghelóghi* és azután nem a Sátán műveit fogja propagálni, illetve népszerűsíteni, hanem a jó, a fény birodalom műveit. Azt hiszem, hogy pont a *Bábel tornya*, amely arról szól, hogy megvan a bizonyos Bibliai keret, geneziszből ismert keret, hogy elindulnak bizonyos teljesen archaikus környezetben vagy anakronisztikus környezetbe öltöztetett, úgynevezett babilóniai, az a sumérek, nevek is vannak. Egyet őriztem meg az emlékezetemben az Endudut, mert ami lehet, szóval annak van jelentése, ilyen név van a sumer korban.

²³ Határ Győző: *Köpönyeg sors* = https://reader.dia.hu/document/Hatar_Gyozo-Koponyeg_sors-989

[01:25:30](#)

Maga az építőmester, akit megszáll az erő és ott fenn a toronyban ugye, megszáll az erő annyit jelent, hogy sok nyelven beszélnek és kettő sem ugyanazon, annak olyan hosszú neve van és olyan mértékben blőd, hogy azt nem tudom. Ja, egyébként ennek is vannak ilyen finom ironikus rétegei, hogy például a mű eredeti sumér vagy akkád nyelvű szövegek fordítása és három fordító közül világosan emlékszem, hogy föl van tüntetve Rawlinson neve. Úgy látom, hogy nem heurisztikus a hatás. Rawlinson, aki a múlt század közepén, mint angol gyarmati tiszt megfejtette a perzsa ékírást, szóval ilyen apróságokra hívom még föl a figyelmet. Na, most ezzel akkor megköszönvén a szíves figyelmet és kitartást lezárnám, legalábbis hipotetikusán lezárnám az egészet.

[01:26:29](#)

Megkérdezvén, hogy azt a bizonyos komperációt, az összehasonlítást a Hamvas, Határ, Szentkuthyt kezdjük-e vagy sem. 10 óra felé haladván, vagy pedig esetleg adódik kérdés, amit vagy megbeszélni való. Bár azt hiszem, hogy ez is úgy érdekes, hogy az még elképzelhető, hogy egy három komponensű egyenletben egy ismeretlen van, de az nehezen hogy három. Tehát, most nem tudom ugyan, hogy Szentkuthy ugyancsak riasztó életművet ki mennyire ismeri, illetve a bizonyos szempontból a monomániákat, illetve a hát kinek milyen a szellemi habitusa vagy alapállása, bizonyos szempontból nagyon szeretem sorolni ide magamat, de elképzelhető, hogy a Hamvas is riasztó ezt bele lehet kalkulálni. Tehát, nem tudom.

[01:27:32](#)

Beszélő 3: Hát én el tudnék képzelni egy olyan variációt, hogy egy legközelebbi alkalommal szánjunk rá erre több időt. Nem tudom, hogy nektek mi a véleményetek, vagy pedig most.

Beszélő 4: Valami bevezetőt lehetne, és akkor mondjuk [...]

Beszélő 3: Vagy ti mondjátok a véleményeteket, mert [...]

[01:27:52](#)

Rugási Gyula: De hát, hogyha ilyesmire esetleg sor kerül, akkor legalább némi konkrétumra szükség van, azaz konkrét olvasmány anyagra van szükség. Úgy értem, hogy a kézbe vevés nemes aktusára, illetve gesztusára van szükség, hiszen az olvasnivaló, mint olyan adott. Az *Anibelre*, a *Karnevála* az.

[01:28:18](#)

Ezekhez mi passzol? Szentkuthytól leginkább, azt a jó fene tudja, talán valamelyik *Orpheus* füzet. Lehetőségképpen nem túl hosszú, de azzal a megszorítással, hogy Szentkuthynál semmi ilyen történeti vagy politikai mögöttes, ami az *Anibel* vagy a *Karnevál* kapcsán felemlített nincs.

[01:28:39](#)

Tehát itt csak a kultúrhistóriai horizont az, vagy lehetőség óriási tudás és műveltség, illetve abból adódóan egy két dolog, ami nyilvánvalóan alapjaként adott. A többit már a viszonylagosan összes művek ismeretéből kéne összebogarászni, de ha három megadatik, azt gondolom nem olyan sok. Vagy nem? Ne adassék meg? Tehát akkor az *Anibel* kell, a *Karnevál* kell. Mondjuk esetleg az *Iulianosz ifjú kora* (sic!)²⁴, *Köpönyeg sors*. Ez idáig olyan, alig több mint, kétezer oldal. De kicsit több.

[01:29:27](#)

Nem tudom, mindegy valamelyik az *A Szent Orpheus breviáriumából*²⁵, valami az első füzet, a Casanova, *Széljegyzetek a Casanovához*²⁶ a legrövidebb ezekhez kicsit se passzol viszonyt.

[01:29:54](#)

És most?

[01:30:01](#)

Hogy ha hármójukat vizsgáljuk, hát a fenét vizsgáljuk, csak olvassuk ez önmagában elég. Akkor az egész Határ Győző-féle történetifilozófiai, teológiai múlt felhánytorgatásnak gyakorlatilag nincs olyan értelmű célja, hogy ezzel valamiféle időben kitüntetett pozíciót, vagy élő időn kívül helyezett kitüntetett pozíciót akarna meg ideologizálni. Tehát, az ő alap álláspontja pontja az, hogy ez az egész kétezer éves civilizációt megette a fene, vagy legalábbis nagy vonalakban megette a fene. Szentkuthynál, ha szabad ilyet mondani, de félreértés ne essék, kvázi tudattalan ám, de gyönyörteli múlt felidézés folyik, tehát valaki kéjenc módjára élvezi ezt és örületes, tényleg fantasztikus tudása hívja elő azokat a múlt szeleteket, amelyekre éppen szüksége van.

[01:31:15](#)

Egyedül Hamvas az, akinek megfelelő célja van ezzel. Ha tetszik, úgy értelemben pozitív, hogy parametrikus, tehát lefordítható, megfeleltethető történet filozófiai célja van. Ezt azért előre kell bocsátani, hogy gyakorlatilag a sok adódó szempont közül melyiken keresztül vizsgáljuk. Én egyetlen értelmes megoldásnak azt tartom, hogy tényleg a szinkretikus szellemi pozícióhoz térünk vissza, tehát a filozófia pótlékhoz és nem a filozofálás céljához, illetve módjához.

²⁴ Határ Győző: *Iulianosz ifjúsága*

²⁵ Szentkuthy Miklós: Szent Orpheus breviárium = <https://moly.hu/konyvek/szentkuthy-miklos-szent-orpheus-breviariuma>

²⁶ Szentkuthy Miklós: *Széljegyzetek Casanovához* (Szent Orpheus breviárium 1.) = <https://moly.hu/konyvek/szentkuthy-miklos-szeljegyzetek-casanovahoz>

[01:32:02](#)

Jó, hát ez gyakorlatilag magánügy, nyilván kinek van kedve hozzá meg kinek nem. Mint, minden más. Mindenesetre az a förtelemhez és sok szeméthez, amit filozófia történetnek hívnak néhány prominens figurát leszámítva '45 után, de előtte is. Ahhoz képest ezek az emberek, illetve ezen emberek közül kettő, tehát Határ Győző és Hamvas, azt hiszem, hogy heurisztikus értéket képvisel. És szubjektív, tehát a saját vélemény és nem kommentár és interpretáció. Hát köszönöm szépen a szíves figyelmet.

[01:32:55](#)

Beszélő 6: Hogyha senkinek nincsen kérdése, akkor nagyon szépen köszönjük az előadást és akkor nem tudom, talán találkozunk, reméljük.

[felvétel vége]